

Zondag 14 juni 2020 – o.l.v. ds. Jetty Scheurwater

2^e dienst na Pinksteren

Thema: Volgen in het voetspoor van Jezus van Nazaret

Lezingen

1 Koningen 19: 1-21

Handelingen 1: 1-8

Lucas 9: 57-62

Liederen

Lied 283, 'In de veelheid van geluiden'

LB 299d, 'Kyrie'

LB 705: 1, 2 en 3, 'Ere zij aan God de Vader'

LB 16b, 'Behoed mij, o God'

LB 701: 1, 3 en 4, 'Zij zit als een vogel'

Liederen & gebeden uit Iona & Glasgow' nr. 21, 'O waar wil je heengaan en kan ik je volgen'

Uit 'Het liefste lied van overzee' deel 2, 'Als ik jou bij name roep'

LB 368h, 'Vervul ons met uw Geest'

LB 807: 1, 2, 3, 5 en 6, 'Een mens te zijn op aarde'

Inleiding op de dienst

Goedemorgen, u allen die meeluistert en meekijkt bij deze onlineviering in de Bethlehemkerk: deze gezamenlijke dienst van Bethlehemkerk en Morgensterkerk.

'Volgen' is het thema, 'Volgen in het voetspoor van Jezus'. 'Volgen' en 'navolging' zijn vanouds centrale thema's in het geestelijk leven van de kerk, maar niet alleen in christelijke spiritualiteit. Volgzaamheid is een houding die ermee gepaard gaat, maar deze woorden zijn al sinds decennia niet meer gebruikelijk. 'Volgen' en 'volgzaamheid', 'navolging', het roept een sfeer op van laakbare onzelfstandigheid. Van slaafse afhankelijkheid, van kuddegedrag.

We leven in een tijd waarin leidinggeven en leiderschap, verantwoordelijkheid nemen en zelfstandig zijn maatschappelijk respect afdwingen. Persoonlijk denk ik dat het maar één kant van de zaak is. Veertig jaar emancipatie, zelfontplooiing, autonomie, hebben de behoefte om ergens bij te horen of om iemand te volgen niet uitgewist. We volgen vloggers, bloggers, trendsetters en *influencers* en als ik dat zo zeg dan valt het me op dat we er niet eens Nederlandse woorden voor hebben. Over 'volgen' gesproken!

Het is tegen deze achtergrond dat we met elkaar stil willen staan bij de radicale woorden van Jezus, als het gaat om 'volgen'.

Oorspronkelijk zou dit vandaag een viering zijn geweest van Bethlehemkerk en Emmaus-Paulus Parochie in de Emmauskerk. Maar u begrijpt: de corona-epidemie heeft roet in het eten gegooid. Daardoor ontstond een nieuwe kans, want nu is er een andere samenwerking. Het is goed om als Protestantse broeders en zusters in Hilversum samen te vieren.

De liturgie is in een eerder stadium voorbereid door diaken Randy Simileer van de Emmaus-Paulus Parochie samen met mij en zo vieren we ook een stukje oecumenische verbondenheid hier samen.

Overweging

Gemeente van Messias Jezus,

In onze samenleving staan autonomie en onafhankelijkheid hoog in het vaandel. Als ik om mij heen zou vragen aan mensen: 'Voel je je vrij om zelf je keuzes te maken?', dat dan de meesten zullen zeggen: 'Ja hoor'.

Na de Verlichting is in het Westen een sfeer ontstaan van individuele vrijheid en we noemen dat de moderne tijd. Maar er is ook een postmoderne tijd, een kentering waarin mensen beseffen dat die vrijheid ook z'n beperkingen heeft.

We voelen wel aan dat onze meningen en ons gedrag wel degelijk gestuurd worden.

Het zelfbeeld van vrij en zelfstandig mens-zijn, het betekent wel dat 'volgen' niet direct respect afdwingt, maar ongemerkt volgen we meer dan we denken.

Aan de ene kant: als iemand vandaag hier in de kerk zou zeggen: ik vind dat je zus moet denken en zo moet doen, dan zal de meerderheid zeggen: 'ho, ho, dat maak ik zelf wel uit'. Maar als we wat breder en wat dieper kijken dan zijn we hele grote, ongelooflijke kuddedieren.

In mijn dagblad las ik een artikel waarvan ik dacht: dit laat et zo duidelijk zien hoe dat volgen er vandaag de dag uitziet; op de achterkant van de krant stond: *Livestream koningin Viya kan echt alles verkopen*. 37 Miljoen Chinezen kunnen met haar chatten en tijdens een uitzending direct aankopen doen. In april verkocht ze zo (ik heb het nog eens gelezen, maar het staat er echt) een raketlancering voor omgerekend vijf miljoen euro. En al gaan die miljoenen die er elke avond worden uitgegeven doorgaans naar alledaagse spullen: kleding, cosmetica en apparaten, wat Viya aanraadt verkoopt in no time uit.

Mensen volgen haar dus.

Wij worden ook gevolgd. Als ik mijn telefoon aan heb en iemand wil mij zoeken dan weet hij hoogstwaarschijnlijk dat ik vanmorgen op deze plaats ben. Onze bank volgt onze uitgaven en zo kan de overheid dat ook volgen. U en ik kunnen wel denken dat we controle hebben over dingen, maar we worden gevolgd én we volgen zelf. De goeroes uit de zestiger jaren van de vorige eeuw zijn misschien uit en de profeten van lang daarvoor, maar we hebben ze vervangen door trendsetters en influenzers, zo heet dat vandaag de dag. Of ben ik nu al te cynisch en maak ik er me te gemakkelijk van af?

Ik zou wel een stelling willen opwerpen en als u straks mee Zoomt - het gesprek via Internet/de computer dan kunt u me daar nog eens op aanspreken – ik zou de stelling wel eens willen wagen: *we hebben weinig op met dat volgen, maar we doen het doorlopend en we worden doorlopend gevolgd.*

Maar wie van ons vermoedt achter 'volgen' en 'navolging' en 'volgzaamheid' nog een positieve geestelijke grondhouding?

In de Bijbel wordt er wel op die manier over volgen gesproken. Elia volgt als profeet de Heer. Op dat ene moment als hem het vuur na aan de schenen wordt gelegd, als zijn leven bedreigd wordt, dan gaat hij weg en dan hoort hij twee keer God vragen: 'Wat doe je hier eigenlijk?' Met andere woorden: Ik heb jou hier niet heen gestuurd! Maar er is wel ruimte om aan te geven waarom hij daarheen is gevluht: mijn leven is in gevaar, ik ben de enige van uw profeten die nog over is. En God komt om hem te ontmoeten. U hoort daar op de achtergrond het Pinksterverhaal in doorklinken. God is niet in de aardbeving, God is niet in het gedonder en gebliksem, maar – zoals de oude vertaling zou zeggen – in het suizen van een zachte koelte. En dan weet Elia: nu is God er. En hij lucht zijn hart. Hij heeft niemand om met hem God te volgen; het is hem te zwaar. Dan belooft God hem een volgeling. Een opvolger. Iemand die zijn zaak, de zaak van God en Elia, tot die van hem maakt.

En dan wordt in 1 Koningen het verhaal verteld van Elisa's roeping. We hebben dat uitgebreid gelezen. Misschien hebt u ook daar wel gehoord dat er een link is met ons verhaal in Lucas. In het verhaal van Elisa zie je al dat het niet opgaat om te denken dat volgen iets onbewusts is, iets klakkeloos, iets wat je eigenlijk maar laat gebeuren. Nee, het volgen is een keuze. Elisa is waarschijnlijk de zoon van een welvarende boer, die maar liefst 12 span ossen heeft om te ploegen. Als de profetenmantel om zijn schouders wordt gegooid loopt hij achter Elia aan, maar vraagt wel of hij afscheid mag nemen van zijn ouders. Dan slacht hij zijn ossen, waarmee hij aangeeft: ik laat nu mijn beroep achter mij. Hij neemt nog afscheid van vader en moeder want voortaan heeft hij een ander gezag dat hij volgen zal. Dat is spannend, want in het Midden-Oosten vervult de vader in het gezin een belangrijke rol. Er is geen besluit dat een zoon zou nemen zonder daar de vader in te kennen. Eigenlijk kan een man pas zijn eigen weg gaan als de vader is begraven. Maar Elisa leeft in de lijn van Abraham. Ga weg van je familie en je land met alleen Gods stem om te volgen. Hoort u daar ook Lucas weer in?

Lucas neemt die elementen over in zijn laatste leerspreuk. Laten we maar eens naar die eerste en die laatste leerspreuk kijken. Twee korte zinnestukjes zijn het. De Schriftgeleerden waren er dol op om op deze manier – met korte leerspreuken - onderwijs te geven. Ik pak eerst even Handelingen erbij. Lucas vertelt zijn verhaal aan Theophilus. Dat kan een persoon zijn geweest die heeft geleefd, maar net zo goed kan het over ons gaan, want de naam Theophilus betekent 'vriend van God' en daarmee gaat het over de hele gemeente van Christus. En hij zegt tegen Theophilus: 'De Geest komt en jullie zullen de boodschap van Jezus verder brengen'. Waarmee hij eigenlijk zegt: je volgt, maar je gaat de wereld in om anderen weer uit te nodigen om je na te volgen. In het volgen van mijn boodschap over het koninkrijk.

De eerste spreuk laat zien dat volgen een breuk is met een verleden dat een thuis is om in te wonen. Ook als dat een geleidelijk proces is dan besef je toch dat er ineens iets veranderd is in je leven. Denk maar na over hoe sommige mensen minder vlees gaan eten omdat we geloof hechten aan de onderzoeken dat het nodig is om ons klimaat, om de aarde niet verder te laten opwarmen. We volgen de wijsheid en de kennis van anderen. Soms zelfs zonder namen te weten. De titel 'goeroe' mag dan misschien een negatieve klank hebben gekregen, maar u en ik kunnen allemaal iemand noemen: een leermeester of een juf of iemand in de familie die ons lessen heeft geleerd die we tot op vandaag de moeite waard vinden.

Wat schuurt er dan toch zo in die drie leerspreuken van Jezus? Een poging om een antwoord te formuleren. Wat schuurt is dat Jezus zegt dat je Hem niet een béétje kunt volgen. Het is alles of niks. Radicaal! Dan is de eerste die zegt: 'Ik wil u volgen, waarheen u ook gaat'. Dat klinkt naar blinde adoratie die van alle realiteit gespeend is. Maar dan is het Jezus zelf die deze mens nuchter op de consequenties wijst: 'Denk er goed om, als je Mij volgt: de vossen hebben holen, de vogels hebben nesten, maar de Mensenzoon heeft geen plaats om zijn hoofd neer te leggen'. Wie Jezus wil volgen, waar Hij ook heengaat, zal weten dat Jezus geen thuis biedt, maar je mee onderweg neemt. Alles raakt in beweging. Als je heel hoofdstuk 9 van Lucas leest, dan zie je dat ook: Hij is met Petrus, Johannes en Jacobus op de berg. Ze willen daar wel blijven, want Mozes en Elia zijn er ook, maar Jezus neemt hen mee terug naar de wereld en gaat op weg naar Jeruzalem. En we weten wat Hem daar te wachten staat.

In de wereld, bij de mensen, kan het volgen vijandschap oproepen en dakloosheid, eenzaamheid, verwijdering tussen broers en zussen, scheiding tussen vader en moeder, tussen ouders en kinderen, nee het is niet alleen een mooi verhaal.

De laatste vraagt aan Jezus: 'ik zal u volgen, maar sta me toe eerst afscheid te nemen van mijn huisgenoten'. Herkent u de vraag van Elisa? In dit geval is het goed om te rade te gaan bij mensen van een andere cultuur, want de Arabische vertalers, de mensen uit het Midden-Oosten, begrijpen deze zin anders dan wij. Wij denken: hoe zo zou je geen afscheid mogen nemen van je huisgenoten? Maar hier gaat het er om dat die huisgenoten iets te zeggen hebben over jouw weg. Het afscheid nemen betekent toestemming vragen om te mogen gaan. In het Midden-Oosten gaat het gezag van vader boven alles. Maar Jezus zegt tegen deze man: als je naar het verleden omkijkt, als je daaraan blijft hangen, aan die normen aan die waarden, dan zie je niet wat vóór je ligt. En dan struikel je met je ploeg over een steen. Weer claimt Jezus radicaal gezag. Wie Hem volgt laat geen ruimte voor een ander gezag dat toestemming moet geven om Jezus te mogen volgen.

Tussen die twee leerspreuken in – als in een soort drieluik – staat het meest vervreemdende leerspreuk van Jezus. Hij zelf roept iemand om Hem te volgen. Hij zegt: 'Volg mij'. De ander wil volgen, maar vraagt of hij eerst zijn vader mag begraven. Opnieuw is het belangrijk dat we de tekst horen in de context van het Midden-Oosten. Daar blijft een man thuis en kind, zolang vader er is. We zouden kunnen denken dat vader net is overleden of op het punt staat te sterven en daardoor kunnen denken waarom mag die man niet even zijn vader begraven? Maar opnieuw snappen de exegeten in het Midden-Oosten dat dit niet de bedoeling van deze tekst kan zijn. Want als vader al gestorven was, was zoon niet bij Jezus, dan was hij thuis om de begrafenis te regelen. De Joden willen dat het liefst nog dezelfde dag doen. De man zou dus nog steeds diezelfde dag Jezus kunnen volgen. Maar de Arabische uitleggers verstaan het anders. 'Laat me gaan en mijn vader begraven' betekent volgens hen; laat mij gaan en mijn vader dienen zolang hij leeft. Dat is mijn eerste verantwoordelijkheid. Als hij er niet meer is dan zal ik u volgen. Dan zegt Jezus: 'Laat de doden de doden begraven, maar jij, ga heen en verkondig het koninkrijk. Dit is wel een heel radicaal woord. Wie Jezus wil volgen heeft primair de verantwoordelijkheid om het koninkrijk te verkondigen. Ongeacht de situatie van levensvreugde of levensleed of het dagelijkse bestaan wat zich nog dagen achtereen kan uitstrekken. Tot de laatste dag van ons leven. Er is geen ruimte voor familie of tradities om vóór te gaan op het gezag van Jezus. Je kunt Jezus niet een béétje volgen. Heel ons leven in al zijn aspecten, al zijn relaties: gezin, familie, werk, netwerk, dorpsgemeenschap, onze cultuur, alles is nu aan dit komende koninkrijk onderworpen.

Ik kan het schuren niet wegnemen. Ik denk ook dat het goed is dat het blijft staan. Maar we kunnen elkaar wel die vraag stellen: hoe volg *jij* Jezus? Wat betekent zijn gezag over jouw leven voor jou in jouw situatie? We bekijken dan – als we Jezus willen volgen – al die dingen met andere ogen. We zetten ze in het licht van het koninkrijk. Dat betekent soms onthechting en nieuwe hechting. Het betekent ook reizen, loslaten en opnieuw beginnen.

Lucas vertelt niet of de personen in de leerspreuken tot volgen zijn gekomen. Die openheid geeft ook ons de ruimte om met elkaar in gesprek te gaan. Welk antwoord zouden wij geven als we met Jezus in gesprek zouden gaan over de vraag; Volg mij? Gaan we dan in aanvaarding vreugdevol die weg op of hebben wij ook nog dingen die we af willen maken? Die eerst komen. We kunnen het er (straks) nog eens samen over hebben.
Amen.